

BÖLÜM 20

TEKNOLOJİ BAĞIMLILIĞINDA KULLANILAN TEST VE ÖLÇEKLER

Gülpınar ASLAN¹

GİRİŞ

Günlük yaşamın vazgeçilmezi olan teknoloji; iletişim, ulaşım, ticaret, eğitim ve sağlık gibi farklı birçok alanda hayatımıza girmiş durumdadır (1). Teknolojik gelişmeler, insanların günlük hayatlarını kolaylaştırma ve değişen dünya koşullarına uyuma katkı sağlamanın yanında bazı olumsuzlukları da beraberinde getirmiştir. Bu olumsuzluklardan en önemlisinin teknoloji bağımlılığı olduğunu söylemek mümkündür (2). Teknoloji bağımlılığı; kişinin kendisini rahatsız hissedecek düzeyde internet ve teknolojik cihazları kullanma, kullanma isteğini bir türlü doyuramama, dürtü ve eylemlerle kendini kontrol edememe biçimi olarak tanımlanmıştır (3). İnternet tabanlı teknolojilerdeki ilerleme ile birlikte son yıllarda teknolojik bağımlılık ile ilgili yapılan çalışmaların sayısında da artış görülmektedir (4,5). Teknoloji bağımlılığını ele alan ilk çalışmalar bilgisayar ve televizyon üzerineyken (6), internetin gelişmesi ile digital bilgisayar oyunu, sosyal medya ve akıllı telefon bağımlılıkları gibi konular araştırmacılar tarafından ele alınmaya başlanmıştır (7,8).

Kişilik ve karakter değişimini etkileyen sosyal, biyolojik, bilişsel ve duygusal değişikliğin yoğun olarak görüldüğü adölesan dönem teknoloji bağımlılığı açısından

¹ Dr. Öğr. Üyesi, Ağrı İbrahim Çeçen Üniversitesi, Sağlık Bilimleri Fakültesi, Halk Sağlığı Hemşireliği, pinar_goksuguzel@hotmail.com

TEKNOLOJİ KULLANIM ALIŞKANLIĞI ÖLÇEĞİ (TKAÖ)

Teknoloji Kullanım Alışkanlığı Ölçeği, bireylerin teknoloji kullanım bağımlılıklarını ölçmek için Küçükvardar (48) tarafından geliştirilmiş bir ölçektir. Ölçek otuz iki maddeden ve altı alt boyuttan oluşmaktadır. Ruhsal ve zihinsel değişkenler, teknolojik saplantı, bağımlılığı benimseme, teknolojik istila, iletişim sarmalı, kullanım ve zaman alt boyutlarından oluşmaktadır. Ölçeğin varyansı % 59 ve cronbach alfa iç tutarlılık katsayısı ise 0.92 olarak bulunmuştur. Ölçekten elde edilen puanlar yükseldikçe bireylerin teknoloji bağımlılık düzeylerinin o derece yüksek olduğu bildirilmiştir (48).

TEKNOLOJİ BAĞIMLILIĞI ÖLÇEĞİ (TBÖ)

Aydın tarafından (2017) geliştirilen ölçek 4 boyutlu (her boyut 6 madde), 5'li likert yapıdadır. Alt boyutları; sosyal ağ, anlık mesajlaşma, çevrimiçi oyun ve web siteleri bağımlılığıdır. TBÖ' nin Cronbach Alfa değerleri orijinal ölçekte boyutlarına göre sırasıyla 0,79, 0,81, 0,90, 0,86'alt boyutlarına göre sırasıyla 0,80, 0,78, 0,78, 0,79'dır. Ölçekten en düşük 24, en yüksek 120 puan alınmakta ve hem boyutları hem de toplam puan üzerinden yorumlanabilir. Ölçekten elde edilen puanlar yorumlanırken 0-24 'Bağımlı değil', 25-48 'Düşük düzeyde bağımlı', 49-72 'Orta düzeyde bağımlı', 73-96 'Oldukça Bağımlı', 97-120 ise 'Tam Bağımlı' olarak kabul edilmektedir (49).

KAYNAKLAR

1. Oğuz BN, Kutluca AY. Okul öncesi dönemde çocukları olan ebeveynlerin teknoloji kullanımına yönelik görüşlerinin incelenmesi. *Ondokuz Mayıs Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*; 2020;39(2): 252-268.
2. Balcıoğlu İ. Teknoloji bağımlılığı: Sosyal ve adli sorunlar. *Türkiye Klinikleri*; 2021; 33-40.
3. Koçak Ç, Yiğit T. Teknoloji bağımlılığının bulanık mantık ile sınıflandırılması. *Mühendislik Bilimleri ve Tasarım Dergisi*; 2020;8(5): 126-132.
4. Yam FC, İlhan T. Modern çağın bütünsel teknolojik bağımlılığı: Phubbing ve dinamikleri. *Psikiyatride Güncel Yaklaşımlar*; 2020; 12(1): 1-15.
5. Nergiz H, Nergiz SF. Çocuk, ergen veya gençlerde dijital oyun bağımlılığını araştıran ulusal lisansüstü tezlerin incelenmesi. *Gençlik Araştırmaları Dergisi*; 2021;9(23): 53-80.
6. McIlwraith R, Jacobvitz RS, Kubey R, et al. Television addiction: Theories and data behind the ubiquitous metaphor. *American Behavioral Scientist*; 1991; 35(2): 104-121.
7. Sioni SR, Burlison MH, Bekerian DA. Internet gaming disorder: Social phobia and identifying with your virtual self. *Computers in Human Behavior*; 2017; 71(2017): 11-15.
8. Kırık AM, Arslan A, Çetinkaya A, et al. A quantitative research on the level of social media addiction among young people in Turkey. *International Journal of Science Culture and Sport*; 2015; 3(3): 108-122.

9. Blakemore SJ. Adolescence and mental health. *The Lancet*; 2019; 393(10185): 2030-2031.
10. Çakır Y, Turan N. Adölesanlarda teknolojik oyun bağımlılığı ile karakter gelişimi arasındaki ilişki. *Psikiyatride Güncel Yaklaşımlar*; 2021; 13(Ek 1): 270-280.
11. Özeren E, Akpınar B. İnternet kullanım alışkanlıkları ölçeği geçerlik ve güvenilirlik çalışması. *Electronic Journal of Education Sciences*; 2016; 5(9): 20-29.
12. Taş İ, Bilgin O. İnternet bağımlılığı ölçeğinin geçerlik ve güvenilirlik çalışması. *Online Journal of Technology Addiction and Cyberbullying*; 2018; 5(2): 60-73.
13. Young KS. *Caught in the net: How to recognize the signs of internet addiction--and a winning strategy for recovery*. John Wiley & Sons; 1998.
14. Pawlikowski M, Altstötter-Gleich C, Brand M. Validation and psychometric properties of a short version of Young's Internet Addiction Test. *Computers in Human Behavior*; 2013; 29(3): 1212-1223.
15. Kutlu M, Savcı M, Demir Y, et al. Young internet bağımlılığı testi kısa formunun Türkçe uyarlaması: Üniversite öğrencileri ve ergenlerde geçerlilik ve güvenilirlik çalışması. *Anadolu Psikiyatri Dergisi*; 2016; 17(1): 69-76.
16. Ceyhan AA, Ceyhan E. Problemlı internet kullanım ölçeğinin ergenlerde geçerlik ve güvenilirlik çalışması. *Bağımlılık Dergisi*; 2014; 15(2): 56-64.
17. Hahn A, Jerusalem M. Internetsucht-reliabilität und validität in der online-forschung. In: Theobald A, Dreyer M, Starsetzki T. (eds) *Online-Marktforschung*. Gabler Verlag: Wiesbaden; 2001. p. 213-233.
18. Şahin C, Korkmaz Ö. Adaptation of internet addiction scale to Turkish. *Ahmet Kelesoglu Education Faculty (AKEF) Journal*; 2011; 32: 101-115.
19. Caplan SE. Theory and measurement of generalized problematic Internet use: A two-step approach. *Computers in Human Behavior*; 2010; 26: 1089-1097.
20. Ayazseven ÖC, Önder FC. Genelleştirilmiş problemlı internet kullanım ölçeği 2'nin Türkçe'ye uyarlama çalışması. *OPUS Uluslararası Toplum Araştırmaları Dergisi*; 2019; 11(18): 1540-1565.
21. Kwon M, Lee JY, Won WY, et al. Development and validation of a smartphone addiction scale (SAS). *PloS One*; 2013; 8(2): 1-7.
22. Şata M, Çelik İ, Ertürk Z, et al. Akıllı telefon bağımlılığı ölçeği'nin (ATBÖ) Türk lise öğrencileri için uyarlama çalışması. *Eğitimde ve Psikolojide Ölçme ve Değerlendirme Dergisi*; 2016; 7(1): 156-169.
23. Noyan CO, Enez Darçın A, Nurmedov S, et al. Akıllı telefon bağımlılığı ölçeğinin kısa formunun üniversite öğrencilerinde Türkçe geçerlilik ve güvenilirlik çalışması. *Anadolu Psikiyatri Dergisi*; 2015; 16(Özel sayı.1): 73-81
24. Şata M, Karip F. Akıllı telefon bağımlılığı ölçeği-kısa versiyonunun ergenler için Türk kültürüne uyarlanması. *Cumhuriyet International Journal of Education*; 2017; 6(4): 426-440.
25. Lin YH, Chang LR, Lee YH, et al. Development and validation of the smartphone addiction inventory (SPAİ). *PloS One*; 2014; 9(6): 1-5.
26. Arpacı İ, Esgı N. Psychometric properties of the Turkish version of the smartphone addiction inventory (SPAİ). *Current Psychology*; 2020; 39(6): 2246-2251.
27. Lin YH, Pan YC, Lin SH, et al. Development of short-form and screening cutoff point of the smartphone addiction inventory (SPAİ-SF). *International Journal of Methods in Psychiatric Research*; 2017; 26(2): 1-6.
28. Devran Muharremoğlu, Z. (2020). Akıllı telefon bağımlılığı envanteri-kısa formu'nun türkçe'ye uyarlanması ve ankara'nın pirsaklar ilçesi'ndeki liselerde öğrenim gören 10. sınıf öğrencilerinin akıllı telefon kullanma ve bağımlılık durumu. Uzmanlık tezi. Hacettepe Üniversitesi Tıp Fakültesi, Halk Sağlığı Anabilim Dalı, Ankara; 2019. (Yayınlanmamış Tez).

29. Csibi S, Demetrovics Z, Szabo A. Hungarian adaptation and psychometric characteristics of brief addiction to smartphone scale (BASS). *Psychiatria Hungarica*; 2016; 31(1): 71-77.
30. Altundağ Y, Yandı A, Ünal A. Uygulama temelli akıllı telefon bağımlılığı ölçeğinin Türk kültürüne uyarlama çalışması. *Sakarya University Journal of Education*; 2019; 9(2): 261-281.
31. Augner C, Hacker G. Associations between problematic mobile phone use and psychological parameters in young adults. *International Journal of Public Health*; 2012; 57(2): 437-441.
32. Tekin Ç, Güneş G. Cep telefonu problemlili kullanım (PU) ölçeğinin Türkçe'ye uyarlanması: Geçerlik ve güvenilirlik çalışması. Yüksek lisans tezi. İnönü Üniversitesi, Halk Sağlığı Anabilim Dalı, Malatya; 2012. (Yayınlanmamış Tez).
33. Yildirim C, Correia AP. Exploring the dimensions of nomophobia: Development and validation of a self-reported questionnaire. *Computers in Human Behavior*; 2015; 49: 130-137.
34. Yildirim C, Sumuer E, Adnan, M, et al. A growing fear: Prevalence of nomophobia among Turkish college students. *Information Development*; 2016; 32(5): 1322-1331.
35. Griffiths MD. Technological addictions. *Clinical Psychology Forum*; 1995; 76: 14-19.
36. Fidan H. Mobil bağımlılık ölçeği'nin geliştirilmesi ve geçerliliği: Bileşenler modeli yaklaşımı. Addicta: *The Turkish Journal on Addictions*; 2016; 3(3): 433-469.
37. Merlo LJ, Stone A, Bibbey A. Measuring problematic mobile phone use: Development and preliminary psychometric properties of the PUMP Scale. *Hindawi Publishing Corporation Journal of Addiction*; 2013; 1-7.
38. Yıldız EP, Çengel M, Alkan A. Problemlili Akıllı Telefon Kullanımı ve ön psikometrik özellikleri ölçeğinin Türkçeye uyarlanması. *Ahi Evran Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*; 2020; 6(2): 516-530.
39. Ayas T, Çakır Ö, Horzum MB. Ergenler için bilgisayar bağımlılığı ölçeği. *Kastamonu Üniversitesi Kastamonu Eğitim Dergisi*; 2011; 19(2): 439-448.
40. Kaya, A.B. Başol, G. Çevrimiçi oyun bağımlılığı ölçeğinin geliştirilmesi: Geçerlik ve güvenilirlik çalışması. Yüksek lisans tezi. Gaziosmanpaşa Üniversitesi, Eğitim Bilimleri Ana Bilim Dalı, Tokat; 2013. (Yayınlanmamış Tez).
41. Horzum MB, Ayas T, Çakır Balta Ö. Çocuklar için bilgisayar oyun bağımlılığı ölçeği. *Türk PDR (Psikolojik Danışma ve Rehberlik) Dergisi*; 2008; 3(30): 76- 88.
42. Ünsal A, Ulutaş İ. Bilgisayar Oyun Bağımlılığı Ölçeğinin Okul Öncesi Dönem Çocuklarına Uyarlanması. *Aksaray Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, 2019; 3(2): 324-342.
43. Lemmens JS, Bushman BJ. Development and validation of game addiction scale for adolescents media psychology. *Journal Cyberpsychology & Behavioral*; 2009; 29(8): 342-349.
44. Yalçın Irmak A, Erdoğan S. Dijital oyun bağımlılığı ölçeği Türkçe formunun geçerliliği ve güvenilirliği. *Anadolu Psikiyatri Dergisi*; 2015; 16 (Özel konu.1): 10-18.
45. Demir GT, Cicioğlu Hİ. Dijital oyun bağımlılığına ilişkin farkındalık ölçeği (DOBİFÖ): Geçerlik ve güvenilirlik çalışması. *Avrasya Spor Bilimleri ve Eğitim Dergisi*; 2020; 2(1): 1-17.
46. Hazar Z, Hazar M. Çocuklar için dijital oyun bağımlılığı ölçeği. *International Journal of Human Sciences*; 2017; 14 (1): 204-216.
47. Hazar E, Hazar Z. Üniversite öğrencileri için dijital oyun bağımlılığı ölçeği (Uyarlama çalışması). *Spor Bilimleri Araştırmaları Dergisi*; 2019; 4(2): 308-322.
48. Küçükvardar M. Teknoloji kullanım alışkanlığı ölçeği'nin geliştirilmesi: Geçerlik ve güvenilirlik çalışmaları. *Sosyal ve Beşeri Bilimler Araştırmaları Dergisi*; 2020; 21(46): 40-56.
49. Aydın, F. (2017). Teknoloji bağımlılığının sınıf ortamında yarattığı sorunlara ilişkin öğrenci görüşleri. (Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi). Ankara Üniversitesi, Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Ankara.